

ОПШТИ ПОДАЦИ:

Име и презиме Марија Милинковић, Тамара Манојловић

Занимање/ радно место Дипломирани педагози

Установа у којој сте запослени Педагошко друштво Србије

Email адреса marijamilinkovic11@gmail.com manojlovictamara31@gmail.com

ПИСАНИ МАТЕРИЈАЛ

Форум театар као вид психосоцијалне подршке ученицима

Циљ рада

Информисати наставнике о принципима технике форум театар и улози коју ова драмска техника може имати у школском контексту.

Исходи, компетенције

Наставници су информисани о основним одликама драмске технике форум театар и могућностима које примена ове драмске технике може имати у школском контексту. Наставници су упознати са структуром представе која је карактеристична за форум театар и улогом фацилитатора.

Циљна група

Наставници

„Позориште је облик спознаје, а требало би и могло би да буде средство трансформације друштва. Позориште ће нам помоћи да своју будућност учинимо бољом него да је само чекамо.“

Аугусто Боал

Шта представља техника форум театра

Уметност има моћ да појединце и групе измести из оквира конвенционалног разумевања и понашања, стимулишући нове перспективе, продубљено и критичко промишљање о сопственим искуствима (Sarra & Barabasch, 2019). Ту можемо убројати и форум театар као драмски перформанс који представља најпознатију технику театра опресивних (оних који су друштвено лоше третирани или имају развијено осећање тешке оптерећености које је последица проблема или сукоба), односно, приступ примењеног позоришта који се заснива на анализи и дискусији о проблемима са циљем истраживања њиховог решења (Schutzman, Cohen-Cruz, 2002; према: Popović-Ćitić i dr., 2015). Техника форум театра настала је у Бразилу, а творцем се сматра Аугусто Боал и првобитно је била намењена маргинализованим и сиромашним становницима из руралних подручја и имала за циљ подизање колективне свести о њиховом неповољном друштвеном положају, али и развој конкретних, практичних стратегија за његово побољшање (Houston, et al., 2001). Данас је ова техника распрострањена широм света у свим друштвеним категоријама.

Ток представе и улоге учесника у техници форум театар

Кроз сценски наступ којим се преноси прича једног или више јунака, публици се указује на одређене, специфичне проблеме настале у друштвеном контексту услед несразмере моћи у односу између жртве, односно онога ко је друштвено лоше третиран као протагонисте и тлачитеља - антагонисте (Popović-Ćitić i dr., 2015).

Свака форум представа, поред наведених улога, има и свог фацилитатора, односно, водитеља који прати и води публику кроз ток представе. Глумац као фацилитатор може играти било коју улогу, укључујући и протагониста и може да прекине радњу, да понови одређене радње како би их боље демонстрирао, као и да користи друга помагала попут слајдова, филмова, дијаграма и слично (Gökdağ, 2014). Улога фацилитатора од велике је важности јер он представља спону између публике и глумаца на сцени. Првенствено уводи ликове у сцену, представља улоге, али и даје додатна појашњења на крају сцене. Ток форум представе огледа се у томе да се сцена

најпре изводи једном како би се гледаоци упознали са природом дискриминаторне праксе. Током извођења, фацитатор подстиче гледаоце да пажљиво посматрају сцену и идентификују се са особом која је угњетавана (протагонистом). Након првог извођења, фацитатор наводи гледаоце да из перспективе особе или групе људи који су жртве дискриминаторне праксе размисле о потенцијалним решењима и другачијим исходима приказане проблематике. Houston, S., Magill, T., McCollum, M., & Spratt, T. (2001).

Иако се у представи јасно види постојећи друштвени проблем, ипак се не назире тек тако могуће разрешење и расплет. Након првог представљања сцене фацитатор се обраћа публици, при чему се отвара дискусија и пружа могућност за додатна појашњења ради бољег и свеобухватнијег разумевања проблема. Постоји више начина на које се публици може показати унутрашње стање лика као што је монолог или интервју где му фацитатор поставља она питања на која публика жели да добије одговор (Gökdağ, 2014). Након тога наступа поновно проигравање, по чему се техника форум театра управо препознаје и издваја од осталих, где публика добија прилику да понуди интервенције, преузме одређену улогу и промени ток приче у смеру који би изнедрио конструктивнија решења за дати проблем (Stamenković, 2015).

Форум театар техника је која се заснива на интерактивности и активном партиципирању публике која, сагледавајући проблем из различитих перспектива, има драгоцену прилику да приказани проблем сагледа, те у складу са тиме понуди решења којима ће подстаћи позитивне исходе и промене (Popović-Ćitić i dr., 2015). У оваквој интерактивној драми где публика има могућност да комуницира и глуми на сцени суочавајући се са проблемима отвара се могућност за њено емоционално и когнитивно стимулисање. Када је реч о емоционалној сфери, ствара се простор за подстицање осећања емпатије и идентификације са ликовима, јер је представа осмишљена на темењу реалних проблема, а када је реч о когнитивној сфери, дијалог који омогућава размену различитих перспектива, представља рефлексију публике након перформанса (Sarra & Varabach, 2019). Могућност преласка са перспективе гледаоца на глумца представља кључни аспект катарзе у овом процесу који на тај начин одступа од Аристотеловог гледишта да је позоришна катарза повезана са могућношћу да гледаоци

пасивно проживе проблеме представљене на сцени (Meisiek, 2004; према: Sappa & Barabasch, 2019).

Функција форум театра

Форум театар драмска је техника у којој су учесници подстакнути да се суоче са реалистичним проблемима са којима је могуће повезати се и идентификовати, а све у циљу превазилажења јаза између публике и глумаца кроз омогућавање замене улога и преласка из перспективе објекта у позицију субјекта, што повећава свесност приказаног односа и последица које произилазе из истог (Sappa & Barabasch, 2019).

Допринос форум театра огледа се у његовој оснажујућој улози која учесницима пружа прилику за унапређење социјалних вештина кроз искуствено учење, сагледавање различитих перспектива, нуђење и испитивање делотворности различитих решења. Учешће у форум театру учесницима пружа механизме за стицање контроле над дешавањима у сопственом животу и коришћење властитих потенцијала у суочавању са животним проблемима у којима се сусрећу са различитим видовима неједнакости и потчињавања, при чему их освешћује у разумевању узрока свог положаја (Popović-Ćitić i dr., 2015).

Улога форум театра има у пружању

психосоцијалне подршке у школском контексту

Оно чему техника форум театра посебно доприноси јесте развој резилијентности, односно, отпорности схваћене као способности да се позитивно носимо са проблемима трансформисањем ризика у изазове који омогућавају развој у позитивном правцу (Weston & Imas, 2018; према: Sappa & Barabasch, 2019). С једне стране, креативност може ојачати резилијентност појединаца помажући им у проналаску нових решења кроз сагледавање различитих перспектива (Metzl, 2009; Metzl & Morrell, 2008; према: Sappa & Barabasch, 2019) док им дозвољава да преиспитају и превазиђу сопствене опресивне навике. С друге стране, неки налази говоре о томе да је повећано испољавање креативности манифестација развоја након

посттрауматског догађаја, што представља позитивну психолошку промену која је суштинска компонента развоја резилијентности (Forgeard, 2013; према: Sappa & Barabasch, 2019). Стога, сматрамо да је основни принцип повезивања креативности и отпорности способност појединаца да пронађу нова и прикладна решења за личне и професионалне проблеме. Ова техника, заузимањем активне позиције током проблема омогућава постизање одређеног степен контроле над специфичним извором стреса (Beltman et al., 2011; Bonanno, 2004; Dumont & Provost, 1999; Smith et al., 2008; према: Sappa & Barabasch, 2019).

Када је реч о бављењу комплексним ситуацијама кроз принципе форум театра, које је веома изазовно, поготово у школском контексту (Davies 2004; Duckworth 2015; према: Parker, 2018), важно је истаћи да су на тај начин отворене могућности учења које представљају путеве ка одрживим променама. Ако говоримо о ситуацијама везаним за једнакост и социјалну правду, постоје и налази да се у школама мање воде дискусије о томе чак и тамо где су та питања истакнута. Припрема просветних радника да се анагажују у тој области јесте саставни део изградње квалитетних односа (Vickmore 2011; према: Parker, 2018). Анализа дивергентних перспектива кроз уметност пружа алтернативни, инклузивни приступ у којем се могу критички истражити дискурси. Педагошки приступ оријентисан на социјалну правду, заснован на уметности, има потенцијал да креативно стимулише трансформацију (Parker, 2018).

Зашто ова техника представља погодно педагошко средство

Допринос примене техника форум театра огледа се нарочиту у раду са ученицима. Примена ове технике као педагошког средства за рад са децом заснива се на унапређивању њихове информисаности о разноврсним, њима блиским проблемима са којима се сусрећу током одрастања, уз подстицање развоја социјалних вештина неопходних за конструктивно реаговање и решавање проблема (попут вештине доношења одлука и критичког мишљења). Стога, техника форум театра често заузима важно место у превентивним програмима које имају образовно-васпитни карактер, а које се базирају на примени драмских техника. (Popović-Ćitić i dr., 2015).

Потенцијал форум театра огледа се, како у ефектима које овакав вид примењене уметности има по публику, тако и у доприносима учешћа ученика у процесу припреме и изведбе представе којима се подстиче развој вештина препознавања позитивних интервенција и реаговања у складу са њима у будућим проблемским ситуацијама. Спровођење технике форум театра у школском контексту јача сегмент вршњачке мреже подршке, подстичући и промовишући асертивне и ненасилне видове деловања и комуникације (Popović-Ćitić i dr., 2015).

Када је реч о спровођењу технике форум театра у школском контексту, важно је напоменути значај који наставници имају у улози фацилитатора током овог процеса. Позивајући гледаоце да размишљају у правцу позитивних интервенција, наставници различитим стратегијама укључују публику и трансформишу сукоб водећи рачуна о наредним корацима и обезбеђујући прилике за даље укључивање. Уважавајући искуства, критичка промишљања публике и напоре да разреше конфликтну ситуацију, настоје да изазову и трансформишу стереотипне обрасце размишљања (Parker, 2018).

Закључак

Оно што је још важно напоменути јесте и то да је методологија форум театра критикована због могућности убацивања прописаних и нормативних одговора на конфликт који заправо могу реафирмисати постојеће проблеме (Parker, 2018), стога је посебно важна улога фацилитатора (наставника), која захтева рефлексивност, односно, професионални и лични развој. Само тако ће фацилитатор моћи да подстакне да овој процес оствари свој потенцијал када је реч о критичним догађајима и кризним ситуацијама које су обележиле претходни период, а које захтевају не само одговор појединаца, већ шире друштвене слике (Metzl, 2009; Sappa, Boldrini, & Barabasch, 2019; Weston & Imas, 2018; према: Sappa & Barabasch, 2019). Управо је ова криза, изазвана пандемијом вируса COVID-19, у великој мери проузроковала велике промене на свим пољима људског деловања, те тако и у образовању где се посебно може истаћи проблем повећања социјалних и образовних неједнакости код деце из осетљивих категорија (Тадић, 2022), при чему се посебно истиче феномен дигиталног јаза који се огледа у неједнакостима у доступности телекомуникационе и интернет

инфраструктуре, као и доступности одговарајућих уређаја (Гроздић, 2022). У кризним ситуацијама попут ове посебно је важно развијати рефлексивност, те наставнике оснажити за примену технике форум театра која може помоћи најпре у разумевању околности и проблема са којима су се како ученици, тако и остали актери школског рада суочавали током реализације образовања у новонасталим условима ради превазилажења потешкоћа и изналажења позитивних исхода.

Списак литературе и извора са Интернета

Gökdağ, E. (2014). Augusto Boal's The Joker System. *idil*, 3 (4), 27-37.

Grozdić, B. V. (2022). Digitalni jaz u vreme krize: iskustva projekta "Digitalna ekspedicija". U: Ž. Krnjaja, M. Senić Ružić i Z. Milošević (ured.) (2022). *Obrazovanje u vreme kovid krize i kako dalje* (str. 138-144). Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju i Pedagoško društvo Srbije.

Houston, S., Magill, T., McCollum, M., & Spratt, T. (2001). Developing creative solutions to the problems of children and their families: communicative reason and the use of forum theatre. *Child Family Social Work*, 6(4), 285–293.

Parker, C. (2018). Intergenerational dialogue: Connecting youth and older adults in urban spaces through community-based forum theatre. *Applied Theatre Research*, 6(1), 37–52.

Popović-Čitić, B., Marković, M., Popović, V., Jovanović, M., Bukvić, L. i Dukanac, V. (2015). Forum teatar u funkciji prevencije vršnjačkog nasilja. U: Vuković, M. (ured.) (2015). *X međunarodni naučni skup SPECIJALNA EDUKACIJA I REHABILITACIJA DANAS* (str. 191-195). Beograd: Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju.

Sappa, V., & Barabasch, A. (2020). Forum-theatre technique to foster creative and active problem solving: A resilience-building intervention among in-service teachers. *Journal of Adult and Continuing Education*, 26(1), 43–60.

Tadić, A. S. (2022). O razlozima i primerenosti uniformne organizacije rada škola u vreme pandemije COVID-19. U: Ž. Krnjaja, M. Senić Ružić i Z. Milošević (ured.) (2022). *Obrazovanje u vreme kovid krize i kako dalje* (str. 105-111). Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju i Pedagoško društvo Srbije.

Предлог литературе/извора са интернета за наставнике

Boal, A. (1995). The rainbow of desire. The Boal method of theatre and therapy. London, UK: Roudledge.

https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781136748806_A23879678/preview-9781136748806_A23879678.pdf

Boal, A. (2006). Theater of the oppressed. London, UK: Roudledge.

<https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/58738249/theaestheticsoftheoppressed.pdf?1553838970=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DThe+Aesthetics+of+the+Oppressed.pdf&Expires=1682879446&Signature=F3vwcdmrYPIbq0Ae7MTGD2yo9gaPbLytqn-QR5zlk11pIVxh3F2LfUq9B3klt7u5zYi5xN8ySXzkiKayWRN1CITG70TV9Nqw30Yyf05BwfgURQ7eI6H~kb5Hn13wRU1vPCjZN4OhBC1UujlYQbi5ME22Z9IYOqc9JkftA1I8mBZ3gfgnjr7n4yKhFzAw5KVxEdalxPgMqWWbWKZsBKV6sBwxYCE9HfAZD~8Uh-cHVruWSCaQaa7XkwISC~mC8gYnp6ZB1kF6mAAK66ewdNQIOxx4OgNhxAZq0Vz6QmyPm~uTAh-7WfS8nK0eDk-ABrziOvjz2kVTw-dZGH2KW1c3jw &Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA>